

Deltagande demokrati konferens, Caracas, november 2005

VATTENKRIGET: NÄR RÄDSLAN UPPHÖRDE

Claudia Lopez

Politisk aktivist, Coordinadora del Agua

www.laredvida.org

I mitten av 80-talet förkunnade den bolivianska staten, med MNR – den Revolutionära Nationalistiska Rörelsen – i spetsen stolt att det skulle bli ett slut på den ekonomiska krisen för nu skulle man tillämpa Förordning 21060. Det var en förordning som styrde in Bolivia på det nyliberala spår som höll på att breda ut sig över hela världen.

Enligt den nyliberala modell som infördes i Bolivia av Gonzalez Sánchez de Lozadas första regering (1993-1997), genomdrevs en såkallad kapitalisering eller en slags privatisering ”till hälften”, vilket innebar att hälften av de offentliga företagen såldes ut till utländskt kapital, varvid den andra hälften förutsattes stanna kvar i bolivianernas ägo.

Processen utmynnade i ett fiasko: En del transnationella bolag som köpte upp våra företag visade sig tillhöra maffian, medan andra struntade i att betala skatt och göra utdelningar.

Bakom vattenkriget i Cochabamba under april 2000 finns en politisk och social historia som kretsar kring vattenproblemet.

Början till en förändring

I Cochabamba-dalen i Bolivias centrum lever över en miljon människor med skriande brist på vatten sedan över 50 år tillbaka, samtidigt som man törstat efter rättvisa i över 500 år. Vattnet, en tillgång som är en rättighet, har i många år givit upphov till bråk och löften under alla de traditionella partiernas valkampanjer. Det har stått ständig strid kring hur vattnet förvaltas och handhas.

I det läget bestämde Världsbanken att törstiga Cochabamba-bor måste ta pengar ur egen ficka om de ville ha vatten, samt att vattnet inte längre skulle vara en kollektiv rättighet utan övergå till att vara privategendom. Det transnationella bolaget Bechtel lyckades i maskopi med korruperade makthavare teckna ett koncessionsavtal med vattenbolaget som löpte på 40 år, och parlamentet antog en lag om dricksvatten, som innebar utpressning, monopol och konfiskering.

Taxorna höjdes så till den grad att varje familj tvingades betala en fjärdedel av sin inkomst bara för vatten. Vattenlednings- och avloppsneten, som hundratals kooperativ och föreningar i de fattiga kvarteren anlagt i sitt anletes svett, skulle bli det transnationella bolagets egendom. Vattentäkter och bevattningssystem, som småbönderna på egen hand, demokratiskt och genom sedvanerätt hade förvaltats och skött under flera århundraden, skulle försvinna. Bolaget försäkrade sig om en årlig avkastning på 16 procent. Men folket sa ifrån.

Det var “bevattningsbönderna” som slog larm om privatiseringen av vattnet och det hot som avtalet med Aguas del Tunari (Bechtel) och dricksvattenlagen utgjorde. Bönderna gick samman med fackföreningar, yrkessammanslutningar, transportföretag, affärsinnehavare, lärare, studenter och vanliga enkla bolivianer. Ur denna samverkan föddes *Coordinadora de*

Defensa del Agua y de la Vida – Samordning till försvar för vattnet och livet – och därav dess styrka och legitimitet.

Målsättningen var tydlig, folket godtog inte koncessionsavtalet som Aguas del Tunari (Bechtel) fått och inte heller dricksvattenlagen som satte sig över folkets rättigheter och sedvänjor.

Vattenkriget utkämpades av både män, kvinnor, ungdomar, gamla och barn i de fattigaste kvarteren, i slumområdena, som använde hela sin skaparkraft till att genomföra blockader och organisera sig på alla upptänkliga sätt. Alla var med.

Över stad och land i Cochabamba drog en våg av mobiliseringar. Vid ett gammalt flygplan i södra delen av Cochabamba satte man upp en improviserad fabrik där man gjorde molotovcocktails som fraktades på cykel av hela brigader av barn till människorna som gjorde motstånd i centrala Cochabamba. De som ägde hus öppnade sina portar och affärer i stadens centrum för att ge skydd åt demonstranter som flydde från undan polisens terror. Man tog hand om varandra och byggde upp en stark solidaritet.

Efter fem månaders av kamp, deltagande, organisation, förslag, protester och vrede lyckades man avprivatisera vattnet. Företaget Bechtel kastades ut ur landet och från gräsrotsnivå genomdrevs en dricksvattenlag som garanterade folket dess rätt till vatten som gemensam tillgång, som mänsklig rättighet, och att alla levande varelser äger vattnet. Denna historiska händelse har fått namnet VATTENKRIGET.

I april 2000 sade folket i Cochabamba: "Det som är vårt är fortfarande vårt, dricksvattenlagen och den framtida dricksvattenlagen, nu är det vi som bestämmer vad som gynnar oss mest, för vår egen och våra barns framtid."

Lärdomarna från denna rörelse är nya former för organisation och kamp, mer flexibla koalitioner mellan ungdomar, kvinnor, barn och gamla, som alstrar nya former av demokrati och deltagande, nya sätt att framföra åsikter och fatta beslut. Här spirar ett nytt slags makt, som kommer underifrån och utgår från råden och församlingarna i slumområdena och tar över de politiska partiernas makt.

Det historiska perspektivet återerövrats

Vad hade då vattenkriget för betydelse? Bakom kampen för denna livsviktiga och gemensamma tillgång fanns tusentals människors politiska kamp, familjer som fått nog av den "livskvalitet" och den "politik" som i flera år varit förhärskande i Bolivia.

Efter denna jättelika och berömvärda ansträngning från enkla arbetande människors sida har Bolivia förändrats. Sluminvånare, bysamhällen, fackföreningar och sammanslutningar har konstaterat att man inte längre behöver vara rädd, att det går att segra och vinna tillbaka vår självkänsla, våra naturtillgångar som är vår gemensamma egendom, att det inte finns något förutbestämt öde som man inte kan göra något åt. Efter april 2000 har folket i Cochabamba och på högplatån vid La Paz gjort sitt intåg på den politiska scenen med ett konkret krav: "Vattnet är vårt och det är vi som bestämmer". Efter vattenkriget har det uppstått nya sociala rörelser som självständigt och utan medverkan från något som helst politiskt parti, men med kollektiv ledning och beslutsfattande i församlingar börjat bryta upp den politiska och ekonomiska modellen.

Efter detta har andra saker hänt, till exempel bondeupproret i september 2000, böndernas blockad och upprättandet av indianernas högkvarter i Qalachaqa på högslätten vid La Paz i juli 2001, segern i det såkallade coca-kriget i januari 2002, och gruvarbetarnas seger i Huanuni i juli samma år. Bönderna och indianerna reste sig i januari och februari 2003 och lyckades den 12 och 13 februari få regeringen att dra tillbaka den chockskatt på 12,5 procent på de offentliganställdas löner som Internationella Valutafonden (IMF) ville genomdriva. I oktober 2003 tvingade man Gonzalo Sánchez de Lozada, symbolen för nyliberalismen i Bolivia, att avgå varigenom man också stoppade exporten av naturgas till USA. År 2004 kom de sociala rörelserna själva att bestämma dagordningen för nationaliseringen av naturgasen, man reste kravet på en konstituerande församling och det blev rättegång mot Gonzalo Sánchez de Lozada. Carlos Mesa, som efterträtt Sánchez de Lozada, tvingades avgå sedan han tagit beslut som stod i strid med dagordningen. Slutligen hindrade händelserna i maj och juni i år högern från att skaffa sig nya positioner och ta makten igen. De senaste fem åren visar tydligt vilken kris som styret av vårt land genomgår.

Bolivia är inte längre samma land

Kravet på en Konstituerande Folkförsamling, nej till export av naturgas, rättegången mot Gonzalo Sánchez de Lozada, det kommande presidentvalet, allt detta står på den dagordning som satts av de sociala rörelserna, av gräsrotterna. På den andra sidan har vi den sittande regeringens dagordning: bland annat export av naturgas, vattnet som handelsvara, förhandlingar om det interamerikanska frihandelsavtalet ALCA, vägran att ta itu med kraven från olika samhällsgrupper och de konflikter som kraven ger upphov till.

Vårt land är konkursmässigt. De båda bolag som förvaltar pensionsfonderna och som staten har stora skulder till kommer snart att kollapsa. Det finns ingen skattekontroll av bolivianska företag som sköts av utlänningar. Man vägrar envist att ersätta den representativa demokratin med den deltagande demokrati som folk vill ha, och därför måste den kamp vi inledde i april 2000 fortsätta. Vi känner en stämning av kamplust och självkänsla på gator och landsvägar, i fabriker och bysamhällen, marknader, skolor, fängelser, kaserner. Eftersom makthavarna och politikerna är både blinda, döva och korkade, har dessa platser blivit till skyttegravar för motståndskamp och uppror.

Att bygga upp nya former för deltagande och folkmakt.

Kampen om den grundläggande samhällsservicen, vattnet, gasen, elektriciteten, kampen för överlevnaden har lett till att det skapats olika rum för utbyte och erkännande enkla arbetande människor emellan i städerna och på landsbygden, där man överlägger, kommer med förslag, organiserar sig och mobiliserar sig och uttrycker sin vrede. Vi håller på att bygga upp ett nytt tänkande, ett nytt tilltal, nya förhållningssätt, en ny ”institutionalitet”. I kamp mot kapitalets makt håller vi på att återerövra vår identitet. Vi bygger ett horisontalt och kollektivt ledarskap med insyn och självkänsla.

Vår kamp utgår från vardagen, och människorna kopplar kampen till politikens innehåll och till makten.

Människor som förr inte visste var resultatet av deras arbete hamnade, vill nu ha svar och kräver kontroll för att deras arbete skall komma alla till del.

Människor som förr fann sig i politikernas och makthavarnas lögner, vill nu bestämma över landets politiska framtid.

Människor som förr tyst fogade sig i sitt eländiga öde kräver nu att få göra sin röst hörd.

Människor som förr accepterade att bli diskriminerade på grund av sitt efternamn, sitt språk och sin hudfärg, visar nu stolt upp detta och kräver ett styre där deras språk, kultur och tradition är bevis på medborgarskap och makt.

Tusen och åter tusen aymara- och quechua-indianer, arbetare, löntagare, ungdomar, "bevattningsbönder" och hemmafruar har bestämt sig för att göra slut på maktmonopolet och dess maktmissbruk, där pengarna är koncentrerade hos en liten överklass av företagare och politiker. Vi kräver vår rätt att få del av tillgångarna, att vara delaktiga i maktutövandet och förvaltandet av den gemensamma egendomen.

En ny nation, en ny stat, ett nytt slags medborgarskap, en ny framtid är vad vi arbetande män och kvinnor i städerna och på landsbygden har börjat drömma om och bygga upp.

Vi står alltså inför inledningen till en ny epok av lång kamp för att återerövra våra rättigheter i samhället, för avkolonisering, för att ta tillbaka den kollektiva egendomen, bredda demokratin och utforma ett självstyre för enkla arbetande människor.